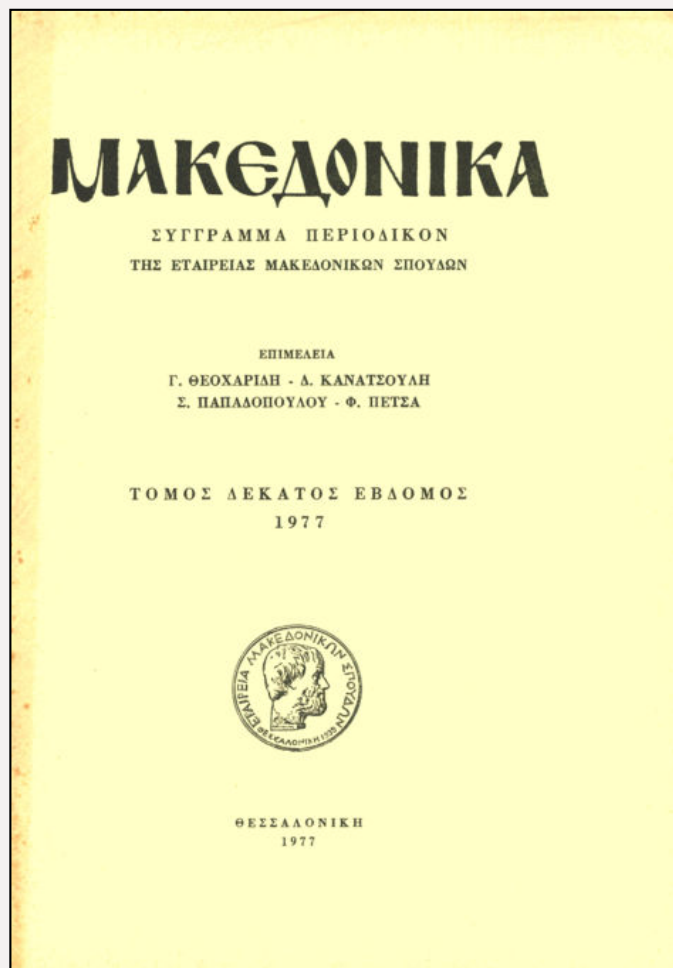

Μακεδονικά

Τομ. 17, 1977

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Η Αγία Τριάδα
Εδέσσης

Βαφειάδου-Βογιατζάκη
Μαρία

Εταιρεία Μακεδονικών
Σπουδών

<https://doi.org/10.12681/makedonika.393>

Copyright © 2014 Μαρία Βαφειάδου-Βογιατζάκη

To cite this article:

Βαφειάδου-Βογιατζάκη, Μ. (1977). Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Η Αγία Τριάδα Εδέσσης. *Μακεδονικά*, 17(1), 472-473.
doi:<https://doi.org/10.12681/makedonika.393>

καὶ ἑρμηνεῖς, πολλὰς ἀπὸ τῶν ὁποῖες θεωροῦνται ἐπιτυχεῖς. Βεβαίως ἡ σημερινὴ ἀρχαιο-λογικὴ ἔρευνα καὶ τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν ἔχουν ἀνατρέψει ὁρισμένες ἀπόψεις του, πρᾶγμα ὁποσδήποτε φυσικὸ, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψη τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ συνθήκες τῆς ἐποχῆς του ἦταν πολὺ δυσμενεῖς γιὰ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἔρευνα. Ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου δὲν μειώνεται καθόλου γι' αὐτό, ἀλλὰ ἀντιθέτως οἱ λεπτομερεῖς περιγραφές του τὸ καθιστοῦν πολὺτιμο βοήθημα γιὰ τὸν σημερινὸ ἐρευνητὴ. Αὐτὸ ἐξάλλου ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλοι οἱ νεώτεροι μελετητὲς τῆς τοπογραφίας τῆς Θεσσαλονίκης πάντοτε ἀνατρέχουν στὶς σελίδες τῆς «Ἀστυγραφίας». Ἔτσι εἶναι ἄξια συγχαρητηρίων ἡ πρωτοβουλία τῆς «Νέας Πορείας» νὰ μᾶς παραδώσῃ σὲ φωτοτυπημένη ἐπανεκδόση τὸ σπάνιο αὐτὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖο γίνεται τώρα πῶς εὐχρηστο μὲ τὴν προσθήκη εὐρετηρίου.

Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ΜΑΡΙΑ ΒΑΦΕΪΔΟΥ - ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗ

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Ἡ Ἁγία Τριάδα Ἑδέσσης, ἔκδοσις Φιλοπροόδου Συλλόγου Ἑδέσσης «Μέγας Ἀλέξανδρος», ἀρ. 10, Ἑδέσσα 1977, σελ. 129, 20 εἰκόνες καὶ 40 πίνακες ἐκτὸς κειμένου.

Ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Σταλίδη στὴ γνώση τῆς τοπικῆς ἱστορίας τῆς Ἑδέσσης εἶναι πολὺ ἀξιόλογη. Ἐγκατεστημένος ἐδῶ καὶ ἄρκετὰ χρόνια στὴν πόλιν αὐτή, ὅπου ὑπηρετεῖ σὰν φιλόλογος, ἀνέπτυξε ἔντονη δραστηριότητα στὸν πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ τομέα καὶ δημοσίευσε πολλὰ ἄρθρα στὸ περιοδικὸ «Ἑδεσσαϊκὰ Χρονικά» κυρίως, ἀλλὰ καὶ αὐτοτελεῖς μελέτες ποὺ ἀναφέρονται στὴ νεώτερη ἱστορία τοῦ τόπου.

Τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ συγγραφέως, ἔκδοσις τοῦ Φιλοπροόδου Συλλόγου «Μέγας Ἀλέξανδρος», ἀφορᾷ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδας, ποὺ βρίσκεται στὸ Λόγγο τῆς Ἑδέσσης. Μετὰ τὸν πρόλογον καὶ ἓνα παλιὸ ποίημα γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδας, ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ γιὰ τὴν ἱδρυση τῆς μονῆς, ποὺ σύμφωνα μὲ τὶς ὑπάρχουσες μαρτυρίες τοποθετεῖται στὰ 1864. Τὸ καθολικόν, ὡς ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδας, προϋπήρχε τῆς μονῆς καὶ στὰ 1865 ἀνοικοδομήθηκε ἐκ βάρων, ὅταν μητροπολίτης Βοδενῶν ἦταν ὁ Νικόδημος Τενέδιος, χάρις στὶς προσφορὰς Ἑδεσσαίων. Τὶς συντεχνίες αὐτὰς ποὺ συνέβαλαν στὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ, καθὼς ἐπίσης τοὺς ἐπιτρόπους, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ψάλτες, ποὺ ὑπηρέτησαν στὸ μοναστήρι μέχρι τὰ 1908, τοὺς ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς ἀντλώντας ἀπὸ τὸν κώδικα τῆς μονῆς.

Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιον ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται μὲ τὴν περιγραφήν τοῦ ναοῦ, τῶν τοιχογραφιῶν, τῶν φορητῶν εἰκόνων κ.λ. Ἐδῶ ἔχουμε νὰ κάνουμε ὁρισμένες παρατηρήσεις σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ὁρολογία ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῇ. Ἔτσι στὴ σ. 39 ὁ ναὸς χαρακτηρίζεται «βασιλικὸς ρυθμὸς», ἐνῶ οἱ ναοὶ τοῦ τύπου αὐτοῦ ὀνομάζονται βασιλικές. Ἐπίσης πῶς κάτω, στίς σσ. 41, 42, παραστάσεις ὅπως ἡ Πλατυτέρα, ὁ Χριστὸς Ἀναπεσών, ὁ Εὐαγγελισμὸς θὰ ἦταν προτιμότερον νὰ ἀναφέρονται μὲ τὴ γνωστὴ αὐτὴ καθιερωμένη ὀνομασία τους, ἀντὶ περιφραστικὰ, «ἡ Παναγία μὲ ἀνοιχτὰ χέρια», ἢ «ὁ Χριστὸς Παιδί, ξαπλωμένος», ἢ τέλος «... ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ... ἡ Παναγία».

Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ γιὰ τὰ πανηγύρια ποὺ γίνονταν στὸ μοναστήρι στίς γιορτὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ ἀκόμη ἀναφέρει τὶς διάφορες παραδόσεις ποὺ ὑπάρχουν γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς μονῆς καὶ γιὰ θαύματα καὶ θεραπείες ἀσθενῶν. Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιον περιγράφονται διάφορα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφές, τῆς ρωμαϊκῆς κυρίως ἐποχῆς, ποὺ βρέθηκαν ἐντοιχισμένα στὸ χριστιανικὸ ναὸ ἢ σκόρπια στὸ γύρω χώρον.

Τέλος ὁ συγγραφεὺς δημοσιεύει τὸν κώδικα τῆς μονῆς, ποὺ ἀρχίζει τὸ 1863 καὶ περιλαμβάνει λογαριασμοὺς γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησίν της καὶ τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα μέχρι τὸ 1909. Τὸ βιβλίο τελειώνει μὲ μιὰ ἀγγλικὴ περίληψη, τὴ βιβλιογραφία καὶ τὸ εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. Οἱ σαράντα πίνακες ἐκτὸς κειμένου, ποὺ ἀκολουθοῦν, συντελοῦν στὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ παρουσιαζομένου βιβλίου.

Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

MARIA ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ - ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗ

Γεωργίου Θ. Λυριτζῆ, συνταγματάρχου ἐ.ἀ., Ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία καὶ ἡ δράσις αὐτῆς, Κοζάνη 1970, 8ο, σελ. 344+53 εἰκόνες ἐντὸς κειμένου+4 χάρτες (οἱ 2 παρένθετοι).

Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Λυριτζῆ γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ἑταιρεία καὶ τὴ δράση της ἐκδόθηκε πρὶν ἑπτὰ χρόνια. Στὰ «Μακεδονικά» ὅμως μόλις ἑφέτος ἐστάλη ἀπὸ τὸν συγγραφέα, γι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζεται καθυστερημένα.

Ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία κατὰ τὸν κ. Λυριτζῆ ἐσημείωσε ἀξιόλογη ἐθνικὴ δράση—ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι ἡ πρώτη ποὺ ὠργάνωσε ἐνοπλὴ ἀντίσταση κατὰ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων στὴ Μακεδονία. Ὁ ἀτυχὴς ὅμως πόλεμος τοῦ 1897, ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας καὶ οἱ ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912-13 εἶχαν σὰν συνέπεια νὰ καλυφθῇ ἡ προσφορά της. Γι' αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς ἐπιδόθηκε στὴν ἀνίχνευση καὶ συγκέντρωση τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Ἐθνικὴ Ἑταιρεία καὶ τὴ δράση της στοιχείων μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὰ φέρῃ στὸ φῶς, ὥστε νὰ μὴν ἐξακολουθῇ νὰ παραμένῃ λανθάνουσα μιὰ ἱστορικὴ σελίδα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες ποὺ ἐγίναν πρὶν ἀπὸ τὸ 1912, γιὰ νὰ κρατηθῇ ἡ Μακεδονία ἐλληνικὴ. Στὴν ἐρευνητικὴ προσπάθειά του ὁ κ. Λυριτζῆς εἶχε τὴν καλὴ τύχη νὰ βρῇ μέρος τοῦ ἀρχείου τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας ποὺ ἀπόκειται στὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, καθὼς καὶ ἓνα μικρὸ τμῆμα τοῦ ἰδίου ἀρχείου ποὺ φυλάγεται στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία. Ἐτσι μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχειακῶν ἐγγράφων καὶ μὲ πληροφορίες ἐρανισμένες ἀπὸ διάφορα δημοσιεύματα ἔγραψε τὸ βιβλίο του, ποὺ περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κεφάλαια:

1. «Ἰδρυσις καὶ ὀργάνωσις καὶ γενικὰ τῆς δράσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας» (σ. 7-16). Ὁ συγγραφεὺς στὸ κεφάλαιο αὐτὸ κάνει λόγο γιὰ τὰ αἷτια ποὺ προκάλεσαν τὴν ἰδρυση τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας, τὸν σκοπὸ καὶ τὴν ὀργάνωση, τὴν αὐξηση τῶν ἐταίρων, τὴ διοίκηση, τὴν ἐξάπλωση στὸ πανελλήνιο, τὸ πρόγραμμα, τὶς φιλοδοξίες, τὴ δύναμη, τὶς ἐνέργειες γιὰ τὴν πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς χώρας, τὴν καθιέρωση ἀπονομῆς ἀπὸ τὸν λαὸ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐθνικὴ σημαία. Τέλος ὁ συγγραφεὺς δίνει ἓνα γενικὸ διάγραμμα τῆς κυριωτέρας δράσεως τῆς Ἑταιρείας.

2. «Τὸ Μακεδονικὸν ἀνταρτικὸν κίνημα τοῦ 1896» (σ. 17-121). Τὸ κεφάλαιο αὐτό, ποὺ εἶναι καὶ τὸ μεγαλύτερο τοῦ βιβλίου, ὑποδιαιρεῖται στὰ ἑξῆς ὑποκεφάλαια: α) «Προεισαγωγικὲς πληροφορίες». Ἀναφέρονται τὰ αἷτια τῆς ἀποστολῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων στὴ Μακεδονία, τὰ προκαταρκτικὰ τῆς συγκροτήσεως τῶν σωμάτων, ἡ σύνταξη κανονισμοῦ, ἡ διατύπωση ὅρκου καὶ ὁ καταρτισμὸς τῶν σωμάτων, ὁ χαρακτήρας, ἡ σύνθεση, ἡ στολὴ, ὁ ὅπλισμός τῶν σωμάτων, ἡ ἀνταρτικὴ ὀνοματοθεσία, τὸ ἐγγραφο ἀναγνωρίσεως ἀνταρτῶν καὶ οἱ εἰδικὲς ἐντολὲς καὶ ὁδηγίες πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγούς. β) «Δράσις τῶν σωμάτων τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας»: Ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς προβαίνει σὲ λεπτομερειακὴ περιγραφὴ τῆς δράσεως τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων ποὺ κατάρτισε, ἐξώπλισε καὶ ἐχρηματοδότησε ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία καὶ ἔστειλε στὴ Μακεδονία, γιὰ νὰ ἐμψυχώσουν τοὺς καταδυναστευομένους Ἕλληνες καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Βουλγάρους κομιτατζήδες. Τὰ σώματα αὐτὰ μὲ ἐπικεφαλῆς κατὰ τὸ πλεῖστον Μα-